

2021-09-07

Diarienummer: Ä 2021-4906

Arbetsmarknadsdepartementet

Remissvar av Ds 2021:16, 17 och 18 om genomförande av principöverenskommelse om trygghet, omställning och anställningsskydd

Sammanfattning

Reformer som underlättar och förbättrar möjligheterna för kompetensförsörjning och livslångt lärande är välkomna och av stor vikt för det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft. Tillväxtverkets undersökningar visar att brist på lämplig arbetskraft är ett av företagets största hinder för tillväxt. Tillväxtverket ser därför positivt på förslagen att införa ett grundläggande omställnings- och kompetensstöd och ett nytt, icke rättighetsbaserat studiestöd, omställningsstudiestöd. Tillväxtverket lämnar vissa synpunkter när det gäller utformningen, bl.a. när det gäller att säkerställa att omställningsorganisationerna har aktuella prognoser om arbetsmarknadens kompetensbehov och att reformen noga följs upp och utvärderas utifrån fler perspektiv.

Grundläggande omställnings- och kompetensstöd, Ds 2021:16

Tillväxtverket ser positivt på utredningens förslag att införa nytt ett offentligt grundläggande omställnings- och kompetensstöd för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal eller av stöd från en registrerad omställningsorganisation.

Ökad förändringstakt och komplexitet i samhället leder till ökade krav på ny och utvecklad kompetens i näringslivet och arbetslivet. Detta innebär att utvecklingen av individers kunskap och kompetens inte kan upphöra när en individ träder in på arbetsmarknaden, utan behöver fortsätta genom hela arbetslivet. Förslaget om ett nytt grundläggande omställnings- och kompetensstöd som ger arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal möjlighet att ta del av grundläggande omställnings- och kompetensstöd är ett steg i rätt riktning för att underlätta omställning på arbetsmarknaden.

Utredningens förslag att omställningsorganisationen får tillhandahålla yttranden till Centrala studiestödsnämnden i ett ärende om omställningsstudiestöd

Utredningen föreslår att omställningsorganisationen ska ges tillfälle att lämna ett yttrande till Centrala studiestödsnämnden (CSN), som fattar beslut om omställningsstudiestödet, med ett utlåtande om hur den sökta utbildningen kommer att stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.

Tillväxtverket ser det som avgörande att denna bedömning sker med utgångspunkt i aktuella prognoser och analyser om arbetsmarknadens kompetensbehov. Bedömningen behöver vidare beakta regionala skillnader i arbetsmarknads- och näringslivsstrukturer. Det är i utredningen oklart vilka analyser och prognoser rörande arbetsmarknadens utveckling och kompetensförsörjningsbehov omställningsorganisationerna ska grunda sin bedömning på. Tillväxtverket vill peka på att det finns ett stort behov av att förstärka nationella och regionala analyser av kompetensförsörjningsbehov. Detta bör ske genom riktade uppdrag till relevanta myndigheter och finnas på plats inför omställningsstudiestödet första ansökningstillfälle.

Utredningens förslag om utvärdering av stödet

Utredningen föreslår att regeringen senast 2027 ska uppdra åt en myndighet att utvärdera det nya systemet för grundläggande omställnings- och kompetensstöd. Det offentliga grundläggande omställnings- och kompetensstödet vänder sig till de omkring en halv miljon arbetstagare på den svenska arbetsmarknaden som arbetar för arbetsgivare som inte är bundna av kollektivavtal. Detta är en bred och diversifierad målgrupp med olika behov och förutsättningar. Tillväxtverket anser att utvärderingen bör inkludera en analys av hur olika grupper av arbetstagare använt sig av stödet med utgångspunkt i bland annat bransch, geografi och utbildningsnivå.

En reformerad arbetsrätt, Ds 2021:17

Långsiktiga och tydliga regler är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. En överenskommelse mellan parterna innebär en bred förankring och en stabilitet på arbetsmarknaden vilket gynnar svensk konkurrenskraft.

Tillväxtverket har inte synpunkter på den arbetsrättsliga överenskommelsens innehåll i sak.

Omställningsstudiestöd, Ds 2021:18

Tillväxtverket ser positivt på utredningens förslag att införa ett nytt, icke rättighetsbaserat studiestöd, omställningsstudiestöd.

Syftet med omställningsstudiestödet är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som kan stärka deras framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. Tillväxtverkets undersökningar visar att brist på lämplig arbetskraft är ett av företagets största hinder för tillväxt. Reformen som underlättar och förbättrar möjligheterna för kompetensförsörjning och livslångt lärande är därför välkomna och av stor vikt för det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft.

Stödet föreslås lämnas för heltidsstudier såväl som för deltidsstudier ner till 20 procents studietakt. Tillväxtverket bedömer att detta svarar mot yrkesverksamma behov av flexibilitet och kan förenkla för studieovana grupper att ta del av stödet. Tillväxtverket anser vidare att omställningsstudiestödets ersättningsnivåer, som är betydligt högre än ersättningsnivåer i det ordinarie studiemedelssystemet, väsentligt förbättrar förutsättningarna för yrkesverksamma individer att finansiera studier.

Utredningens förslag att utlandsstudier inte ska ge rätt till omställningsstudiestöd

I utredningen föreslås att omställningsstudiestöd ska få lämnas till studerande vid de läroanstalter som ger rätt till studiemedel enligt studiestödslagen men att utlandsstudier inte ska ge rätt till omställningsstudiestöd. Tillväxtverket föreslår att det kan övervägas om det även ska vara möjligt att använda omställningsstudiestödet för studier i annat land om utbildningen avser ett bristyrke och det inte finns relevant utbildning i Sverige.

Utredningens förslag att omställningsstudiestöd ska beviljas i två skilda ansökningsomgångar per kalenderår

Utredningen har bedömt att två ansökningsomgångar bör räcka för att skapa ett tillräckligt flexibelt ansökningssystem.

Det nya omställningssystemet utgår från den anställdes förmåga att ta egna initiativ till kompetensutveckling. Tillväxtverket ser en risk att personer som till exempel önskar gå en kortare utbildning uppfattar ansökningsförfarandet som inflexibelt med enbart två ansökningstillfällen per år och därför avstår från att ansöka. Sökande från framför allt studieovana grupper riskerar också att uppfatta ansökningsprocessen som administrativt betungande. Vid införandet av omställningsstudiestödet behöver därför en enkel ansökningsprocess eftersträvas och det bör övervägas om fler ansökningstillfällen behöver tillkomma. Ett flexibelt system i kombination med ett enkelt ansökningsförfarande är viktiga aspekter för att stödet ska nå en så bred grupp som möjligt.

Utredningens förslag att omställningsorganisationen ska ges tillfälle att yttra sig angående om och hur en utbildning kommer att stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov

Utredningen föreslår att omställningsorganisationerna ska ges tillfälle att lämna ett yttrande till Centrala studiestödsnämnden (CSN), som fattar beslut om omställningsstudiestödet, med ett utlåtande om hur den sökta utbildningen kommer att stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.

Tillväxtverket ser det som avgörande att denna bedömning sker med utgångspunkt i aktuella prognoser och analyser om arbetsmarknadens kompetensbehov. Bedömningen behöver vidare beakta regionala skillnader i arbetsmarknads- och näringslivsstrukturer. Det är i utredningen oklart vilka analyser och prognoser rörande arbetsmarknadens utveckling och kompetensförsörjningsbehov omställningsorganisationerna ska grunda sin bedömning på. Tillväxtverket vill peka på att det finns ett stort behov av att förstärka nationella och regionala analyser av kompetensförsörjningsbehov. Detta bör ske genom riktade uppdrag till relevanta myndigheter och finnas på plats inför omställningsstudiestödet första ansökningstillfälle.

Utredningens bedömning av hur efterfrågan på utbildning och validering kan påverkas inom olika utbildningsformer till följd av införandet av det nya omställningsstudiestödet

Som konstateras i utredningen har bland annat Riksrevisionen visat att det finns en diskrepans mellan utbudet av högskoleutbildning och vuxnas respektive arbetsgivares efterfrågan. Utredningen pekar på att på att lärosätenas ansvar för livslångt lärande har

förtydligats i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) och räknar med att de förändringar som nu föreslås bör komma att påverka utbildningsanordnare att utveckla sitt utbud för att möta efterfrågan från en ny grupp studerande.

Reformens framgång är beroende av att det finns ett utbildningsutbud som matchar näringslivets och yrkesverksammas behov. Tillväxtverket ser ett stort behov av att det befintliga utbudet av utbildning och validering anpassas bättre till näringslivets och yrkesverksammas behov och efterfrågan. Det behövs nya typer av utbildningar som ges på distans, med flexibla startdatum och flexibel studietakt. Stöd till studieovana personer som studerar på distans behöver förbättras, här kan lokala och regionala lärcentrum spela en viktig roll. En annan viktig aspekt är att tydliggöra och förenkla överblick av utbildningsutbud särskilt anpassat för yrkesverksamma. Utvecklingen behöver ske i samverkan mellan myndigheter, lärosäten, utbildningsanordnare och i nära dialog med företag och branscher.

Utredningens förslag om uppföljning och utvärdering av stödet

Utredningen föreslår att det nya omställningsstudiestödet ska följas upp och utvärderas. Tillväxtverket vill lyfta fram vikten av att utvärderingen kompletteras för att även svara på frågan om omställningsstudiestödet bidragit till att stärka tillgången till rätt kompetens på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. Detta mot bakgrund av att det nya omställningsstudiestödet dels är mycket generöst, dels att ett av kraven är att det enbart ska lämnas för en utbildning som kan antas stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.

Beslut i detta ärende har fattats av överdirektör Francisca Ramsberg. Charlotte Werner har varit föredragande. I handläggningen har också Josef Lannemyr, Eva Johansson, Örjan Johansson och Marina Gregorsson deltagit.

Francisca Ramsberg

Charlotte Werner